

The Consequences of Disclosing Key Audit Matters on Investors' Judgment and Decision-Making¹

Zohre Heydari², Shahnaz Mashayekh³

Received: 2024/11/04

Accepted: 2025/01/13

Research Paper

Abstract

In 2022, the disclosure of Key Audit Matters (KAMs) became mandatory to enhance the informational value of the auditor's report. These disclosures aim to provide valuable information for investor decision-making, enabling them to better evaluate earnings benchmark performance. Consequently, this research investigates how disclosing KAMs influences investors' judgment and decision-making. The study employed a 2x2 between-groups factorial design. The independent variables were the type of audit report and earnings benchmark performance, while the dependent variable was investors' valuation judgment. Participants consisted of 176 individuals (96 professionals and 80 non-professionals), with each group randomly and independently assigned to one of four equally sized subgroups.

The research findings indicate that Key Audit Matters influence the judgment and decision-making of professional investors, reducing their willingness to invest, but do not impact the judgment and decision-making of non-professional investors. Earnings benchmark performance affects the valuation judgment of both groups, with no interaction observed between earnings benchmark performance and Key Audit Matters. Notably, these findings offer valuable insights for various stakeholders, including standard setters, issuers, auditors, and investors.

Keyword: Key Audit Matters, Auditing Standard Report, ISA701, Investor Valuation Judgment, Experimental Design.

JEL Classification: M42, C90, D91.

1. doi: 10.22051/jera.2025.48809.3317

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (hzohre1367@gmail.com).

3. Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (sh.mashayekh@alzahra.ac.ir).

<https://jera.alzahra.ac.ir>

پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و

تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران^۱زهرة حیدری^۲، شهناز مشایخ^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۲۴

مقاله پژوهشی

چکیده

در سال ۱۴۰۱، افشای مسائل عمده حسابرسی به منظور ارتقای ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرس ضرورت یافته است. هدف از این افشاگری‌ها، ارائه اطلاعات ارزشمند برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران است که به آن‌ها کمک می‌کند عملکرد معیار سود را بهتر ارزیابی کنند. بنابراین، پژوهش حاضر به بررسی پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران می‌پردازد. در پژوهش حاضر از طرح آزمایش با طرح عاملی ۲*۲ بین‌گروهی استفاده شد. متغیرهای مستقل، نوع گزارش حسابرسی و عملکرد معیار سود و متغیر وابسته، قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران است. نمونه آماری شامل ۱۷۶ آزمودنی (شامل ۹۶ آزمودنی حرفه‌ای و ۸۰ آزمودنی غیرحرفه‌ای) می‌باشد و هر گروه از آزمودنی‌ها به صورت مجزا و مستقل به صورت تصادفی در چهار گروه با اندازه یکسان تخصیص یافته‌اند.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران حرفه‌ای تاثیرگذار و تمایل آن‌ها جهت سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد، اما بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تاثیر ندارد. عامل عملکرد معیار سود بر قضاوت ارزشیابی هر دو گروه تاثیرگذار و تعاملی بین عملکرد معیار سود و مسائل عمده حسابرسی یافت نشد. شایان ذکر است یافته‌های این پژوهش می‌تواند بینش‌های ارزشمندی را برای ذینفعان مختلف مانند تدوین کنندگان استاندارد، ناشران، حسابسان و سرمایه‌گذاران فراهم نماید.

واژه‌های کلیدی: مسائل عمده حسابرسی، گزارش استاندارد حسابرسی، استاندارد حسابرسی ۷۰۱، قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران، طراحی آزمایش.

طبقه‌بندی موضوعی: D91, C90, M42

doi: 10.22051/jera.2025.48809.3317

۱. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء تهران، ایران. (hzohre1367@gmail.com)

۲. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء تهران، ایران. (نويسنده مسئول). (sh.mashayekh@alzahra.ac.ir)

https://jera.alzahra.ac.ir

مقدمه

حسابرس با استفاده کنندگان صورت‌های مالی در گزارش حسابرس ارتباط برقرار می‌کند (گری و همکاران^۱ ۲۰۱۱). گزارش حسابرس تنها گزارش در دسترس عموم است که شامل اطلاعات مربوط به مشاهدات و نتایج حاصل از حسابرسی است. پس از یک دوره انتقاد قابل توجه از ارزش محدود و اطلاع‌رسانی گزارش حسابرس (کارچلو^۲، ۲۰۱۲؛ ترنر و همکاران^۳، ۲۰۱۰)، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی^۴ استاندارد جدیدی به نام استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱ را با پیامدهای مستقیم برای گزارش حسابرس معرفی کرد. این استاندارد جدید که از ۱۵ دسامبر ۲۰۱۶ اجرایی شده است، حسابرسان را ملزم به "افشای مسائل عمده حسابرسی"^۵ در گزارش حسابرس می‌کند. همچنین، هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام^۶ (۲۰۱۷) نیز تغییراتی در استانداردهای حسابرسی ایجاد و حسابرسان را ملزم کرد تا "موضوعات اساسی حسابرسی"^۷ که معادل مسائل عمده حسابرسی طبق استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱ است، افشا کنند. هدف اصلی و مزایای مورد نظر مسائل عمده حسابرسی و استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱، بهبود کیفیت حسابرسی از طریق افزایش شفافیت و ارزش اطلاع‌رسانی گزارش حسابرس در پاسخ به نیازهای سرمایه‌گذاران است (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی، ۲۰۱۳؛ حسین نیاکانی^۸، ۲۰۲۰). از آنجایی که هدف افزایش ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرس است، می‌توان انتظار داشت که بر تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران نیز تأثیر بگذارد (موک و همکاران^۹، ۲۰۱۳؛ کارچلو^{۱۰}، ۲۰۱۲).

طبق استاندارد حسابرسی ۷۰۱، مسائل عمده حسابرسی، مسائلی هستند که بر اساس قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورت‌های مالی دوره جاری، دارای بیشترین اهمیت بوده‌اند.

1. Gray et al
2. Carcello
3. Turner et al
4. International auditing and assurance standards board (IAASB)
5. Key Audit Matters (KAM)
6. Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)
7. Critical Audit Matters (CAM)
8. Hosseinniakani
9. Mock et al
10. Carcello

این مسائل در چارچوب حسابرسی صورت‌های مالی به عنوان یک مجموعه واحد و به منظور اظهارنظر نسبت به صورت‌های مالی، مورد توجه و رسیدگی قرار گرفته‌اند و حسابرس، اظهارنظر جداگانه‌ای نسبت به این مسائل ارائه نمی‌کند (بند ۱۱ استاندارد حسابرسی ۷۰۱). شرح هر مسئله عمده حسابرسی باید به این موضوع پردازد که چرا مسئله مورد نظر به عنوان مسئله عمده حسابرسی تعیین شده و نحوه برخورد حسابرس با آن چگونه بوده است. (بند ۱۳ استاندارد حسابرسی ۷۰۱ و هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی، ۲۰۱۵).

با توجه به عملکرد روش‌های حسابرسی، حسابرس بینش‌هایی را در مورد صورت‌های مالی صاحبکار ایجاد می‌کند که نه در خود صورت‌ها و نه در گزارش حسابرسی (هیئت نظارت بر حسابداری شرکتهای سهامی عام، ۲۰۱۱) ذکر نمی‌شود. استاندارد حسابرسی شماره ۳۱۰۱ مستلزم افشای بخشی از این اطلاعات توسط حسابرس برای استفاده کنندگان صورت‌های مالی است (هیئت نظارت بر حسابداری شرکتهای سهامی عام، ۲۰۱۶). بنابراین، سرمایه‌گذاران احتمالاً از این اطلاعات به عنوان ورودی برای فرآیند تصمیم‌گیری هنگام تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی استفاده می‌کنند (مینز و مک دانیل^۱ ۲۰۰۰؛ هاج، کندی و مینز^۲ ۲۰۰۴؛ الیوت، هاج و جکسون^۳ ۲۰۰۸؛ برازل، جونز، تایر و وارن^۴ ۲۰۱۵). مطابق با این ایده، کریستنسن، گلاور و ولف^۵ (۲۰۱۴) نشان دادند که افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس در مورد حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه با اهمیت، توجه سرمایه‌گذاران را به عدم قطعیت این برآوردها جلب می‌کند و اطلاعات را به شکلی قابل استفاده‌تر از افشای اطلاعات فنی استاندارد در پانویس ارائه می‌دهد.

انتظار می‌رود مسائل عمده حسابرسی، اطلاعات بیشتری را برای سرمایه‌گذاران فراهم کند، ارزش اطلاع‌رسانی گزارش‌های حسابرسی را افزایش دهد و به استفاده کنندگان در درک بهتر شرایط واحد تجاری کمک کند (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی، ۲۰۱۵). اگرچه مسائل عمده حسابرسی توجه استفاده کنندگان را به خود جلب می‌کنند، اما افزایش تعداد مسائل عمده ممکن است اثربخشی آن‌ها را کاهش دهد (لی و همکاران^۶، ۲۰۱۹).

1. Maines & McDaniel
2. Hodge, Kennedy & Maines
3. Elliott, Hodge & Jackson
4. Brazel, Jones, Thayer & Warne
5. Christensen, Glover & Wolfe
6. Li et al

حسابرسان با شناسایی و توضیح صریح مسائل عمده، درک روشن‌تری از چالش‌ها و عدم قطعیت‌های بااهمیتی که در طول فرآیند حسابرسی با آن مواجه می‌شوند، را به ذینفعان ارائه می‌دهند. مسائل عمده حسابرسی به دلیل توضیحات اضافی ارائه شده، امکان درک بهتر صورت‌های مالی و بخش‌های پرریسک را به سرمایه‌گذاران و تحلیلگران می‌دهد (کاماچو و همکاران^۱، ۲۰۲۳)؛ به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند عملکرد شرکت را بهتر ارزیابی کنند (کوهلر، راتزینگر و تیس^۲، ۲۰۲۰). افشای مسائل عمده همچنین بر ادراک سرمایه‌گذاران از ارزش حسابرسی و اعتبار حسابرس تأثیر می‌گذارد (مورونی، فانگ و شیائو^۳، ۲۰۲۰) و توجه سرمایه‌گذاران را به عناصر مرتبط صورت‌های مالی جلب می‌کند (سیریس، بدارد و برا^۴، ۲۰۱۸). شواهد و تحقیقات به وضوح نشان می‌دهد که درج مسائل عمده حسابرسی در متن گزارش حسابرس به عنوان یک منبع اطلاعاتی اضافی و معتبر برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی عمل می‌کند. این اطلاعات نه تنها به درک بهتر از وضعیت مالی شرکت‌ها کمک می‌کند، بلکه به عنوان پایه‌ای مستحکم برای اتخاذ تصمیمات آگاهانه و استراتژیک توسط سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان عمل می‌نماید.

شایان ذکر است اگر مسائل عمده حسابرسی اطلاعات مؤثر و جدیدی را به سرمایه‌گذاران ارائه دهد، این اطلاعات می‌تواند در ارزیابی عملکرد معیار سود^۵ نقش اساسی ایفا کند. عملکرد معیار سود، به ویژه سود هر سهم یکی از عوامل مؤثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاران و از شاخص‌های مهم مالی در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها است (ودیدی و شکوهی‌زاده، ۱۳۹۱). تحقیقات نشان داده‌اند که پیش‌بینی‌های دقیق‌تر و معتبرتر از سود هر سهم می‌تواند منجر به افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و بهبود نقدشوندگی سهام شوند. از سوی دیگر، پیش‌بینی‌های نادرست یا غیرواقعی ممکن است به عدم اطمینان در بازار منجر شده و ریسک‌های بیشتری را برای سرمایه‌گذاران ایجاد کنند. با توجه به اینکه تحلیلگران مالی منبع مهمی برای سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی هستند، آن‌ها به عنوان واسطه مهم اطلاعاتی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و تضاد منافع بین شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران،

1. Camacho et al
2. Köhler, Ratzinger & Theis
3. Moroney, Phang & Xiao
4. Sirois, Bédard & Bera
5. Earnings Benchmark Performance

بدهکاران و سایر استفاده‌کنندگان عمل می‌کنند. بنابراین پیش‌بینی‌های معتبر و باکیفیت آن‌ها از سود می‌تواند سرمایه‌گذاران را به سرمایه‌گذاری منطقی هدایت کرده و به عملکرد روان بازارهای سرمایه کمک کنند (شیپر، ۱۹۹۱؛ به نقل از سان و همکاران^۱، ۲۰۲۳). شایان ذکر است مسائل عمده حسابرسی از طریق بهبود کیفیت و دقت پیش‌بینی‌های تحلیلگران، تأثیر قابل توجهی بر سود تخمینی آن‌ها دارند. به‌ویژه، محتوای اطلاعاتی مسائل عمده حسابرسی که در گزارش‌های حسابرسی مستقل مطرح می‌شود، بینش‌های مهمتر و اساسی‌تری را به تحلیلگران ارائه می‌دهد و به آن‌ها در اصلاح پیش‌بینی‌های سود کمک می‌کند. این فرآیند به نوبه خود خطاهای پیش‌بینی را کاهش داده و برآوردهای اجماع را بهبود می‌بخشد (ونتورینی و همکاران^۲، ۲۰۲۲). بنابراین، سرمایه‌گذاران به شدت به پیش‌بینی‌های سود تحلیلگران حساس هستند و اگر شرکت‌ها بتوانند این پیش‌بینی‌ها را برآورده یا از آن‌ها فراتر ببرند، به طور معمول با واکنش مثبت از سوی سرمایه‌گذاران مواجه خواهند شد و اعتماد سرمایه‌گذاران افزایش می‌یابد. در نتیجه، ممکن است مسائل عمده حسابرسی تأثیر کمتری بر قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران داشته باشد؛ درمقابل، عدم توانایی در برآورده کردن این انتظارات می‌تواند منجر به جریمه سرمایه‌گذاران و کاهش قیمت سهام شود (بارتو و همکاران^۳، ۲۰۰۲؛ اسکینر و اسلون^۴، ۲۰۰۲). در نتیجه مسائل عمده حسابرسی ممکن است تأثیر بیشتری بر قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران داشته باشد.

باتوجه به اینکه کلیه تغییرات و تحولات رخ داده در گزارش حسابرسان در جهان به ویژه تدوین استاندارد حسابرسی ۷۰۱، برای پاسخ به تقاضای استفاده‌کنندگان و به خصوص سرمایه‌گذاران بوده است و اجرای این استاندارد در ایران برای حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌هایی که دوره‌ی مالی آن‌ها از ابتدای فروردین سال ۱۴۰۱ یا پس از آن شروع می‌شود، الزام شده است. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران می‌پردازد.

این پژوهش از چندین جنبه دارای دانش افزایی است. اول اینکه، باتوجه به جدید بودن موضوع، پژوهش‌های محدودی در این حوزه انجام شده و پژوهش‌های قبلی صرفاً به بررسی

1. Sun et al
2. Venturini et al
3. Bartov et al
4. Skinner & Sloan

محتوا و عوامل موثر بر افشای مسائل عمده حسابرسی (قائمی و همکاران، ۱۴۰۳)؛ فرایند افشا مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس (صافدل و اسکندر، ۱۴۰۳)، موضوع‌های کلیدی حسابرسی: دیدگاه حسابرسان ایرانی (۱۳۹۸) پرداخته‌اند و پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی را بررسی نکرده‌اند. دوم اینکه، این پژوهش برخلاف سایر پژوهش‌ها که به شیوه کیفی و با استفاده از مصاحبه انجام شده، در قالب روش پژوهش کمی (روش آزمایشگاهی) و با استفاده از ابزار پرسشنامه و مبتنی بر سناریو انجام شده است. سوم اینکه، در این پژوهش برخلاف پژوهش‌های قبلی دیدگاه سرمایه‌گذاران مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت، یافته‌های این پژوهش می‌تواند مورد توجه ناظران، سرمایه‌گذاران، حسابرسان و محققان قرار گیرد. در این مقاله ابتدا مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها ارائه می‌شود. در بخش بعد روش شناسی پژوهش مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت یافته‌ها و نتیجه‌گیری بیان می‌شود.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

تحقیقات در مورد سودمندی افشای حسابرس محدود است. در نتیجه، ما از چارچوب مینز و مک دانیل (۲۰۰۰) استفاده می‌کنیم تا پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران را بررسی کنیم. در این مدل تصمیم‌گیری، مینز و مک دانیل (۲۰۰۰) معتقدند که استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در هنگام تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی سه کار انجام می‌دهند. در مرحله اول، استفاده‌کننده صورت مالی با مکان‌یابی و خواندن بخش‌های خاصی از اطلاعات مرتبط، اطلاعات را به دست می‌آورد. در مرحله بعد، استفاده‌کننده صورت مالی با تعیین تاثیر اطلاعات به دست آمده بر شرایط و عملکرد مالی شرکت، اطلاعات را ارزیابی می‌کند. در نهایت، یکسان‌سازی (جذب، ادغام) زمانی اتفاق می‌افتد که استفاده‌کننده صورت‌های مالی تأثیرات اطلاعات مختلف را ترکیب و وزن می‌دهد تا به قضاوت نهایی در مورد وضعیت مالی و عملکرد کلی شرکت برسد.

اگرچه همه استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی هنگام تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی درگیر کسب و یکپارچه‌سازی اطلاعات هستند، اما تخصص استفاده‌کننده صورت‌های مالی می‌تواند بر نحوه انجام این وظایف تأثیر بگذارد. تحلیلگران، عموماً، مدل‌های ارزشگذاری کاملاً تعریف‌شده‌ای دارند و می‌توانند به اطلاعات مربوط موجود در صورت‌های مالی دسترسی داشته باشند. با این حال، سرمایه‌گذاران معمولاً فاقد این توانایی‌ها هستند (بومن، فریشکوف و

فریشکوف^۱؛ مینز و مک‌دانیل ۲۰۰۰؛ فردریکسون و میلر^۲؛ الیوت^۳؛ ۲۰۰۶؛ هاج و پرانک^۴؛ الیوت، هاج، کندی و پرونک^۵؛ الیوت و همکاران^۶، ۲۰۰۸). به طور خاص، سرمایه‌گذاران به احتمال زیاد از مدل‌های ارزشگذاری اکتشافی استفاده می‌کنند و کمتر احتمال دارد که بتوانند نیازهای اطلاعاتی را قبل از خواندن صورت‌های مالی تعریف کنند (مینز و مک‌دانیل ۲۰۰۰؛ فردریکسون و میلر^۲، ۲۰۰۴). در نتیجه، آن‌ها ممکن است از استراتژی‌های جستجوی متوالی برای به دست آوردن اطلاعات هنگام خواندن صورت‌های مالی و جستجوی نشانه‌هایی برای کمک به آن‌ها در تعیین اهمیت نسبی اطلاعات استفاده کنند (بومن^۷ ۱۹۸۲؛ مینز و مک‌دانیل ۲۰۰۰). علی‌رغم استفاده از چنین استراتژی‌هایی هنگام کسب اطلاعات دقیق از صورت‌های مالی، سرمایه‌گذاران همچنان در کار یکپارچه‌سازی با مشکل مواجه هستند (هاج و پرانک^۴؛ الیوت و همکاران^۶، ۲۰۰۷). برای کاهش برخی از این مشکلات، سرمایه‌گذاران می‌توانند اطلاعاتی را به عنوان ورودی در فرآیند تصمیم‌گیری درج کنند. این اطلاعات، اغلب اطلاعات مهم مندرج در صورت‌های مالی را برجسته می‌کند، تحلیل و تفسیر ساده‌ای از شرایط و عملکرد کلی شرکت ارائه می‌دهد و در نتیجه می‌تواند عملکرد تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران با مهارت کمتر (سرمایه‌گذاران آماتور) را بهبود بخشد (الیوت و همکاران^۶، ۲۰۰۸؛ برازل و همکاران^۸، ۲۰۱۵). این موضوع ممکن است به ویژه زمانی صادق باشد که اطلاعات توسط حسابرس مستقل شرکت تولید شود (لیبی^۹، ۱۹۷۹؛ هاج^{۱۰}، ۲۰۰۱ و پورن پیتاکپان^{۱۱}، ۲۰۰۴). مطابق با این ایده‌ها، داکسی^{۱۲} (۲۰۱۴) نشان داد که افشای حسابرس به طور قابل توجهی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران و همچنین ادراک آن‌ها از مدیریت، حسابرس و کیفیت کلی گزارشگری تأثیر می‌گذارد. انجمن حسابداران رسمی خبره^{۱۳} (۲۰۱۳) معتقد است که ارائه مسائل عمده حسابرسی برای استفاده‌کنندگان مفید خواهد بود و این تغییر، پاسخ به موقع و

1. Bouwman, Frishkoff & Frishkoff
2. Fredrickson & Miller
3. Elliott
4. Hodge and Pronk
5. Elliott, Hodge, Kennedy, and Pronk
6. Elliott et al
7. Bouwman
8. Brazel et al
9. Libby
10. Hodge
11. Pornpitakpan
12. Doxey
13. The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)

متمرکزی به نیازهای اشخاص ذینفع، به ویژه سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی تلقی می‌شود. کچلمایر و همکاران^۱ (۲۰۱۷) نشان دادند که سرمایه‌گذاران به صورت‌های مالی که حسابرس یک مسئله عمده حسابرسی برای آن افشا کرده است، اعتماد کمتری دارند، و همچنین حسابرس در قبال تحریقاتی که در حوزه صورت‌های مالی برای آن یک مسئله عمده حسابرسی افشا شده است، مسئولیت کمتری دارد. بکاف و همکاران^۲ (۲۰۲۲) بیان کردند که افشای مسائل عمده تنها برای استفاده‌کنندگان حرفه‌ای دارای محتوای اطلاعاتی است و منجر به بهبود تصمیم‌گیریشان می‌شود و محتوای خاصی برای غیرحرفه‌ای‌ها ندارد. راپلی و همکاران^۳ (۲۰۲۱) معتقدند افشای این مسائل بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تاثیر منفی دارد. به طور کلی، این مطالعات نشان می‌دهد که مسائل عمده حسابرسی ممکن است محتوای اطلاعاتی بیشتری ارائه دهند. با این حال، نتایج متناقض این مطالعات نشان می‌دهد که اطلاعات موجود در مسائل عمده حسابرسی ممکن است برای استفاده‌کنندگان کم‌تجربه صورت‌های مالی در دستیابی و ادغام در مدل تصمیم‌گیری‌شان دشوار باشد. به عنوان مثال، گوتیرز و همکاران^۴ (۲۰۱۸) نشان دادند که از دید سرمایه‌گذاران، افشای این مسائل به بهبود تصمیم‌گیری کمک چشمگیری نمی‌کند و در برخی از اوقات موجب گمراهی آن‌ها می‌گردد. کارور و ترینکل^۵ (۲۰۱۷) نیز بیان کردند که افشای مسائل عمده، خوانایی گزارش‌های حسابرسی را کاهش می‌دهد و بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و ارزشیابی شرکت‌ها تأثیر چندانی ندارد.

عملکرد معیار سود (سود هر سهم) از عوامل موثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاران و از شاخص‌های مهم مالی در ارزیابی عملکرد شرکت‌هاست (ودیدی و شکوهی‌زاده، ۱۳۹۱). تحقیقات روانشناسی نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران ممکن است قضاوت‌های سرمایه‌گذاری خود را بر اساس پیش‌بینی‌های سود هر سهم تحلیلگران نیز قرار دهند، (کاهنمن و تورسکی، ۱۹۷۳؛ به نقل از گو، ۲۰۲۴). تحلیلگران مالی به عنوان واسطه‌گران مهم اطلاعات، نقش کلیدی در پردازش و انتشار اطلاعات برای مشارکت‌کنندگان در بازار بورس ایفا می‌کنند. از دیدگاه سرمایه‌گذاران،

1. Kachelmeier et al
2. Back of et al
3. Rapley et al
4. Gutierrez et al
5. Carver & Trinkle
6. Goh

بر اساس مهارت حرفه‌ای و مزیت اطلاعاتی تحلیلگران مالی، پیش‌بینی سود می‌تواند با تحلیل عملکرد عملیاتی و چشم‌انداز آینده شرکت‌های مربوطه، اطلاعات ارزشمند و خاص شرکت را به سرمایه‌گذاران منتقل کند و آن را به مرجع مهمی برای تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران تبدیل کند (فرانکل و همکاران، ۲۰۰۶؛ به نقل از ژانگ و لو^۱، ۲۰۲۴). مطالعات حسابداری پیشین نشان می‌دهند که سرمایه‌گذاران زمانی بیشتر به پیش‌بینی‌های سود تحلیلگران اعتماد می‌کنند که این پیش‌بینی‌ها دقیق و باکیفیت باشند (آبارنل و همکاران، ۱۹۹۵؛ گلیسون و لی، ۲۰۰۳؛ به نقل از گو، ۲۰۲۴). کونگ و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در تحلیل تکمیلی خود، بیان کردند که اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی می‌تواند با افزایش اطلاعات عمومی در دسترس تحلیلگران، دقت پیش‌بینی‌های سود آن‌ها را بهبود بخشد. بنابراین، اگر افشای مسائل عمده حسابرسی اطلاعات جدیدی را به سرمایه‌گذاران ارائه دهد، این اطلاعات ممکن است در ارزیابی عملکرد معیار (شاخص) سود از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد، به این دلیل که مدیران انگیزه‌های قابل توجهی برای برآورده کردن یا فراتر رفتن از پیش‌بینی‌های سود تحلیلگران دارند (ماتسوموتو^۳، ۲۰۰۲). در این راستا، عمدتاً شرکت‌هایی که سود گزارش شده آن‌ها مطابق یا فراتر از پیش‌بینی‌های تحلیلگران است، با واکنش مثبت از سوی سرمایه‌گذاران مواجه می‌گردند، در حالی که شرکت‌هایی که موفق به تحقق این انتظارات نمی‌شوند، با تنبیه مواجه می‌گردند (بارتو و همکاران، ۲۰۰۲؛ اسکینر و اسلون، ۲۰۰۲). اسکینر و اسلون (۲۰۰۲) همچنین نشان دادند که جریمه برای تحقق نیافتن برآوردهای سود به طور نامتقارن بزرگتر از پاداش برای برآورده کردن انتظارات است. به همین دلیل، مدیران تمایل دارند منافع اقتصادی را به صورت کوتاه مدت از دست بدهند و تحلیلگران را به گونه‌ای هدایت کنند که آن‌ها انتظارات از سود را کاهش دهند (سود پایین تر اعلام کنند) و خودشان از طریق استفاده از اقلام تعهدی عملاً سود را بالاتر محقق کنند و به این صورت به برآورده کردن ارزیابی‌ها و پیش‌بینی‌هایی که از سود انجام شده، کمک کنند. با این حال، بارتو و همکاران (۲۰۰۲) بیان می‌کنند که وقتی سرمایه‌گذاران می‌توانند تشخیص دهند که سود از طریق مدیریت انتظارات یا سود به دست آمده است، پاداش تحقق یا فراتر رفتن از برآوردهای تحلیلگران کاهش می‌یابد. در نتیجه، عملکرد

1. Zhang & Luo

2. Kong et al

3. Matsumoto

شرکت خود را در برابر یک معیار دستکاری کردیم. این کار را با ارائه گزارش سود به تمام شرکت کنندگان انجام دادیم؛ سودی که در سال اول و دوم دقیقاً با انتظارات تحلیلگران مطابقت داشت و در سال سوم یا دقیقاً با انتظارات تحلیلگران مطابقت داشت یا از آن کمتر بود. با توجه به شواهد قبلی مبنی بر اینکه مسائل عمده حسابرسی به طور موثر اطلاعات صورت‌های مالی را برجسته می‌کند، می‌توان انتظار داشت که اطلاعات ارائه شده در مسائل عمده حسابرسی بر تصمیمات ارزشیابی سرمایه‌گذاران تأثیر بگذارد، به ویژه زمانی که فشار اضافی برای برآورده کردن سود تخمینی تحلیلگران وجود دارد.

پیامدهای افشای مسائل عمده

پژوهش‌های مختلف خارجی نشان می‌دهد که واکنش سرمایه‌گذاران به افشای مسائل عمده حسابرسی متفاوت است. کلتون و مونتگ (۲۰۱۸) و الیوت و همکاران^۲ (۲۰۲۰) دریافتند افشای مسائل عمده حسابرسی تمایل سرمایه‌گذاران به خرید سهام را افزایش می‌دهد. برعکس، براساس یافته‌های کریستنسن و همکاران (۲۰۱۴) و رایلی و همکاران (۲۰۲۱) افشای مسائل عمده حسابرسی بر تصمیم سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران تأثیر منفی می‌گذارد. فلنس و همکاران^۳ (۲۰۱۵) معتقدند که گزارش مسائل عمده حسابرسی از دید سرمایه‌گذاران باعث افزایش ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرسی می‌شود. برعکس، سیریس و همکاران^۴ (۲۰۱۸) نیز اثر منفی گزارش مسائل عمده را بر ارزش اطلاعاتی گزارش یافت کرده و معتقد بودند که این مسائل بیشتر سبب گمراهی، سردرگمی و ابهام استفاده‌کنندگان می‌شود. اوزلانسکی^۵ (۲۰۱۹)، بیان نمود اثر اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی بر دیدگاه سرمایه‌گذاران در مورد اعتبار گزارشگری مدیریت زمانی آشکار می‌شود که یک استاندارد حسابداری خاص، اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی را الزام کند. براساس یافته‌های ویگو و همکاران^۶ (۲۰۲۴) مسائل عمده حسابرسی به طور فزاینده‌ای برای سرمایه‌گذاران در یک اقتصاد نوظهور آموزنده هستند که

1. kelton ang Montague

2. Elliott et al

3. Fellnäs et al

4. Sirois et al

5. Ozlanski

6. Wee Goh et al

نتایج این پژوهش در تضاد با یافته‌های پژوهش اسپارگارن و همکاران^۱ (۲۰۲۲) است. کارور و همکاران^۲ (۲۰۲۳) به این نتیجه رسیدند که افشای یک مسئله عمده حسابرسی می‌تواند اعتبار ادراک شده حسابرس را بهبود بخشد، اما ممکن است منجر به احساس حجم زیاد اطلاعات نیز شود. با این حال، افشای این مسائل تأثیر مثبت و قابل توجهی بر کیفیت ادراک شده حسابرسی دارد که در نهایت، ادراک سرمایه‌گذاران از ریسک سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. بر اساس پژوهش ما^۳ (۲۰۲۲)، افشای مسائل عمده و افشای اهمیت به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر ادراک ریسک سرمایه‌گذاران تأثیر گذارند و همچنین به صورت تعاملی بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری آن‌ها اثر می‌گذارند. یافته‌ی پژوهش کاریلو^۴ (۲۰۲۱) حاکی از آن است که یک الگوی افشای CAM^۵ تکراری در مقایسه با یک الگوی افشای CAM ترکیبی با روانی بیشتر پردازش می‌شود و منجر به قضاوت مطلوب‌تر ریسک و مقادیر بالاتر سرمایه‌گذاری می‌شود.

جعفری نسب کرمانی و ملانظری (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی گزارش کنونی و جدید حسابرس: دیدگاه حسابرسان ایرانی پرداختند. ایشان دریافتند که حسابرسان نسبت به مزایا و معایب گزارش کنونی حسابرس دیدگاه‌های مختلفی دارند و تغییر گزارش کنونی حسابرس را ضروری می‌دانند. همچنین حسابرسان با گزارش جدید حسابرس، اجرای مرحله‌ای و همزمان آن برای کلیه واحدهای اقتصادی و شخصیت‌های حسابداری و افشای دوره تصدی حسابرس در گزارش حسابرس موافقت می‌کنند. جعفری نسب کرمانی و رحمانی و ملانظری (۱۳۹۸) در پژوهشی پیرامون چالش‌ها و فرصت‌های تغییر گزارش حسابرس در ایران دریافتند که سطح کنونی گزارش حسابرسی در ایران از آنچه استانداردهای حسابرسی الزام ساخته‌اند فاصله بسیار داشته و برای دستیابی به این مطلوب نیازمند افزایش نظارت در حرفه، و اتخاذ راهبردهایی برای افزایش کیفیت گزارشات حسابرسی هستیم.

عباسپور ثانی و همکاران (۱۴۰۱) افشای موارد کلیدی در گزارش حسابرسی را در ۳ مقوله، ۶ مولفه و ۳۱ کدمفهومی تفکیک نمودند. نتایج در بخش کمی نشان داد، افشای موارد کلیدی گزارش حسابرسی تأثیر منفی و معناداری بر عدم موفقیت کسب و کار شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران دارد.

1. Spaargaren et al
2. Carver et al
3. Ma
4. Carrillo
5. Critical Audit Matter(CAM).

اسکندر و صافدل (۱۴۰۳) در پژوهشی "فرآیند افشای مسائل عمده حسابرسی: نظریه داده بنیاد" را بررسی کردند. نتایج نشان داد فرآیند افشای مسائل عمده حسابرسی در ایران تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله داشته و با چالش‌هایی اساسی (چالش‌های استفاده‌کنندگان، استانداردها و چالش‌های حرفه‌ای) روبرو است. چنانچه این چالش‌ها برطرف نگردد، حرفه به هدف غایی خود یعنی افزایش محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرسی و کمک به تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان و اعتماد عمومی نخواهد رسید.

بررسی پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیمات سرمایه‌گذاران متفاوت است. باتوجه به جدید بودن این استاندارد در ایران تاکنون پژوهش‌های محدودی در این حوزه انجام شده است، بنابراین هدف این پژوهش بررسی واکنش سرمایه‌گذاران در رابطه با پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی در محیط ایران است.

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس مبانی نظری بیان شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه اول: درج مسئله عمده حسابرسی در گزارش حسابرس بر قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران تاثیر دارد.

فرضیه دوم: عملکرد معیار سود، رابطه‌ی بین درج مسئله عمده حسابرسی در گزارش حسابرس و قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران را تعدیل می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش با توجه به نوع موضوع و هدف تحقیق، از یک طرح آزمایشی ۲*۲ بین گروهی استفاده شده است (جدول ۱). طرح بین گروهی به محقق اجازه می‌دهد که به طور همزمان اثرات دستکاری‌های مختلف را بر آزمودنی‌ها مورد بررسی قرار دهد (دلاور، ۱۳۹۳). نوع پژوهش پس رویدادی و از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی است که یافته‌های حاصل از آن، بینش‌های ارزشمندی را برای ذینفعان مختلف مانند تدوین‌کنندگان استاندارد، ناشران، حسابسان و سرمایه‌گذاران فراهم می‌نماید. جامعه آماری این آزمایش، متشکل از افراد دانشگاهی و متخصصین حرفه می‌باشد. افراد دانشگاهی، دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی و MBA برخی دانشگاه‌های ایران هستند که با مفاهیم مالی آشنایی داشته و تجربه کمتری در حوزه

سرمایه‌گذاری دارند. متخصصین حرفه در پست‌های سازمانی و کلیدی مانند کارشناسان و مدیران صندوق‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری، کارگزاری‌ها، سیدگردان‌ها، و همچنین معاونان و مدیران عامل این نهادها فعالیت می‌کنند که دارای دانش مالی و سابقه کاری بااهمیتی در حوزه بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری می‌باشند. انتخاب نمونه براساس دسترسی به افراد جامعه آماری انجام شد. تمامی اطلاعات مربوط به این پژوهش در سال ۱۴۰۳ گردآوری و تعداد ۲۰۹ نفر (۱۰۹ نفر افراد حرفه و ۱۰۰ نفر افراد دانشگاهی) مشارکت داشتند. لازم به توضیح است تعداد ۳۰ نفر (۱۲ نفر از افراد حرفه‌ای و ۱۸ نفر از افراد دانشگاهی) به دلیل پاسخ نادرست به سوالات بررسی دستکاری (درک مطلب) حذف شدند. نحوه حذف این افراد به این شکل بود که با طراحی ۷ سوال درک مطلب در خصوص گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود که پاسخ‌های آن به صورت چندگزینه‌ای طراحی شده است، اقدام به شناسایی و حذف جواب‌های پاسخ‌دهندگان به سناریوهایی می‌کنیم که پاسخ‌دهندگان جواب نادرست به سوالات درک مطلب داده و نمره درک مطلب آن‌ها از ۷ کمتر است. همچنین ۳ نفر (۱ نفر از افراد حرفه و ۲ نفر از افراد دانشگاهی) به منظور یکسان‌سازی اندازه گروه‌ها از نمونه حذف گردید. تعداد نهایی آزمودنی‌ها به عنوان نمونه این پژوهش ۱۷۶ نفر (۹۶ نفر افراد حرفه و ۸۰ نفر افراد دانشگاهی) می‌باشد که به ترتیب در چهار گروه ۲۴ نفره (گروه حرفه‌ای) و چهار گروه ۲۰ نفره (افراد دانشگاهی) توزیع شده‌اند. در گردآوری داده‌ها، هم انتخاب آزمودنی‌ها و هم تخصیص آزمودنی‌ها به گروه‌ها به صورت تصادفی انجام شده و تأثیر متغیر تجربه نیز با استفاده از هم‌تاسازی گروه‌ها، کنترل شده است. شایان ذکر است برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از نرم افزار SPSS 25 استفاده شده است.

جدول ۱. طرح عاملی ۲*۲ بین گروهی

شرح		نوع گزارش حسابرس	
عملکرد معیار سود	تحقق سود تخمینی	گزارش با بند KAM	گزارش فاقد بند KAM
		تحقیق سود تخمینی تحلیلگر	گزارش فاقد بند KAM /تحقق سود تخمینی تحلیلگر
	عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر	گزارش با بند KAM /عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر	گزارش فاقد بند KAM /عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر

منبع: یافته‌های پژوهش

دستورالعمل آزمایش و اندازه‌گیری متغیرها

موضوعی که در این پژوهش در سال ۱۴۰۱ در گزارش حسابرس به عنوان مسئله عمده حسابرسی در نظر گرفته شده، ذخیره برگشت از فروش است. به منظور اجرای این پژوهش از آزمودنی‌ها (افراد حرفه و دانشجویان) خواسته می‌شود تا نقش سرمایه‌گذار در شرکت "الف" را بازی کنند. به آزمودنی‌ها اطلاعات پیشینه، خلاصه صورت‌های مالی و بخشی از گزارش حسابرس مستقل برای شرکت "الف" برای دو سال مالی (۱۴۰۰ و ۱۴۰۱) ارائه می‌شود. آزمودنی‌ها به صورت تصادفی به چهار گروه تقسیم می‌شوند. هر آزمودنی به طور تصادفی فقط در یک گروه (گزارش حسابرس با KAM و تحقق سود تخمینی تحلیلگر، گزارش حسابرس با KAM و عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر، گزارش حسابرس بدون KAM و تحقق سود تخمینی تحلیلگر) قرار می‌گیرد. پس از بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در سال ۱۴۰۱، از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود تا پاسخ سوالات مربوط به قضاوت ارزشیابی و پاسخ‌های مربوط به سوالات جمعیت شناختی را ارائه نمایند.

متغیرهای مستقل

- ۱- نوع گزارش حسابرس در دو سطح دستکاری شد: الف) گزارش حسابرسی استاندارد سابق (SAR). ب) گزارش حسابرسی استاندارد با KAM. اگر آزمودنی‌ها گزارش حسابرسی استاندارد با KAM را دریافت کنند، مقدار KAM برابر است با ۱ و اگر آزمودنی‌ها گزارش حسابرسی استاندارد سابق دریافت کنند مقدار KAM برابر است با عدد صفر.
- ۲- عملکرد معیار سود در دو سطح دستکاری شد: الف) تحقق سود تخمینی تحلیلگر. ب) عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر. اگر سود تخمینی تحلیلگر محقق شود مقدار عملکرد معیار سود برابر است با عدد ۱ و اگر سود تخمینی تحلیلگر محقق نشود مقدار عملکرد معیار سود برابر است با عدد صفر.

متغیر وابسته:

قضاوت ارزشیابی: برای سنجش قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران، از پنج آیتم با اقتباس از الیوت و همکاران^۱ (۲۰۱۵)، مورونی و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، آکولینیتسف و همکاران^۳ (۲۰۲۲) و بک و

1. Elliott et al

2. Moroney et al

3. Akulinitsev et al

همکاران^۱ (۲۰۱۳) استفاده می‌شود، که عبارتند از: ۱- میزان ریسک سرمایه‌گذاری خود را ارزیابی کنید؟ ۲- احتمال اینکه سهام شرکت "الف" را خریداری نمایید، چقدر است؟ ۳- احتمال اینکه سهام خود در شرکت "الف" را بفروشید، چقدر است؟ ۴- اگر سهام شرکت "الف" را در اختیار دارید، احتمال حفظ و نگهداری آن چقدر است؟ ۵- میزان جذابیت سهام شرکت "الف" را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ این سوالات براساس مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از بسیار کم (۱) تا بسیار زیاد (۵) تنظیم شده است. در خصوص اندازه‌گیری متغیر قضاوت ارزشیابی، از میانگین پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات طراحی شده استفاده شد. برای بررسی پایایی سؤالات، از روش آلفای کرونباخ^۲ بهره گرفته شد. نتایج نشان داد که مقدار آلفای محاسبه شده برای افراد حرفه‌ای ۰/۷۲ و افراد دانشگاهی ۰/۷۴ است، که این مقادیر بیانگر پایایی مناسب ابزار اندازه‌گیری می‌باشد. در خصوص روایی آزمایش، تمامی سناریوهای طراحی شده توسط چهار عضو هیئت علمی دانشگاه و یک متخصص خبره مورد بازبینی و تایید قرار گرفت. همچنین، یک آزمون مقدماتی با نمونه‌ای متشکل از ۸ دانشجوی دکتری جهت اطمینان از روایی و پایایی سوالات پژوهش و برآورد زمان مورد نیاز جهت مطالعه سناریو و تکمیل سوالات پرسشنامه، انجام شد.

کنترل دستکاری متغیرها

به منظور اطمینان از اینکه آزمودنی‌های هر گروه با توجه به متغیر مورد دستکاری، به سوال آزمایش پاسخ داده‌اند، از آزمون بررسی دستکاری^۳ استفاده شده است. به این معنا که آزمودنی‌ها بعد از پاسخ به سؤالات اصلی، به سؤالاتی در خصوص گزارش حسابرسی و عملکرد معیار سود، پاسخ می‌دهند. در صورتی که آزمودنی به هر یک از سؤالات پاسخ اشتباه داده باشد، آزمایش مربوطه بایستی از نمونه حذف گردد. همچنین به منظور اطمینان از اینکه آزمودنی‌های هر گروه به دقت راهنمای نظرسنجی را خوانده و مورد توجه قرار داده‌اند، از آزمون بررسی‌های توجه^۴ استفاده می‌شود (رز، ۲۰۱۷). به این معنا که آزمودنی‌ها بعد از پاسخ به سؤالات اصلی، به دو سوال "نقش خود در این پژوهش" و "نوع شرکت ذکر شده در راهنمای نظرسنجی" پاسخ می‌دهند. پاسخ نادرست به این سؤالات تغییری در نتایج پژوهش ایجاد نکرد.

1. Beck et al

2. Cronbach's alpha

3. Manipulation checks

4. Attention checks

5. Rose

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی آزمودنی‌ها

در جدول ۲ آمار توصیفی افراد حرفه و افراد دانشگاهی ارائه شده است. تعداد آزمودنی‌های هر گروه به ترتیب ۹۶ نفر و ۸۰ نفر است که بالغ بر ۵۸٪ از افراد حرفه و ۵۰٪ افراد دانشگاهی را آقایان تشکیل داده‌اند؛ ۸۰٪ افراد دانشگاهی دارای تجربه سرمایه‌گذاری ۱ الی ۵ سال و بالغ بر ۶۲٪ افراد حرفه دارای تجربه سرمایه‌گذاری بیش از ۶ سال بوده‌اند. ۷۰٪ افراد دانشگاهی و حدود ۲۴٪ افراد حرفه دارای تحصیلات دکتری می‌باشند. میزان آشنایی افراد حرفه و افراد دانشگاهی با حسابرسی صورت‌های مالی به ترتیب ۴۰/۶٪، ۴۰٪ و میزان آشنایی آن‌ها با استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱ به ترتیب ۳۷/۵٪، ۱۸/۷۵٪ است. حدود ۳۸/۵٪ افراد حرفه دارای سمت سازمانی کارشناس ارشد و مدیریت در نهادهای مالی مانند شرکت‌ها و صندوق‌های سرمایه‌گذاری، کارگزاری‌ها، و سایر واحدهای مرتبط بوده‌اند. با توجه به اینکه همه افراد دانشگاهی دارای دانش و تجربه سرمایه‌گذاری بوده و تماماً در مقاطع تحصیلات تکمیلی تحصیل کرده‌اند و همه افراد حرفه دارای سابقه کاری مرتبط با موضوع پژوهش بوده‌اند، واضح است آزمودنی‌ها از تخصص و مهارت کافی برخوردارند و شرایط لازم برای قرار گرفتن در نمونه پژوهش را دارا هستند.

جدول ۱. نتایج آمار توصیفی

شرح	نام متغیر	ویژگی	افراد حرفه		افراد دانشگاه	
			فراوانی نسبی	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی
جنسیت		زن	۴۰	۴۱/۷	۴۰	۵۰
		مرد	۵۶	۵۸/۳	۴۰	۵۰
رشته تحصیلی		حسابداری	۴۲	۴۳/۷	۶۱	۷۶/۲۵
		مدیریت مالی	۳۱	۳۲/۳	۱۰	۱۲/۵
		مدیریت سایر گرایش‌ها	۷	۷/۳	۶	۷/۵
		اقتصاد	۸	۸/۳	۲	۲/۵
		MBA	۴	۴/۲	۱	۱/۲۵
		سایر	۴	۴/۲	-	-
		کارشناسی	۱۳	۱۳/۵	-	-
میزان تحصیلات		کارشناسی ارشد	۶۰	۶۲/۵	۲۴	۳۰
		دکتری	۲۳	۲۴	۵۶	۷۰

شرح	نام متغیر	ویژگی	افراد حرفه		افراد دانشگاه	
			فراوانی نسبی	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی
متغیرهای (کیفی) طبقه‌ای	تخصص / دانشگاه	مالی و سرمایه‌گذاری	۶۳	۶۵/۶	-	-
		حسابداری، مالی و سرمایه‌گذاری	۴	۴/۲	-	-
		حسابرسی، مالی و سرمایه‌گذاری	۱۱	۱۱/۴۵	-	-
		حسابداری، حسابرسی و مالی و سرمایه‌گذاری	۱۸	۱۸/۷۵	-	-
		برخی دانشگاه‌های ایران	-	-	۸۰	۱۰۰
سمت سازمانی	سنت	کارشناس	۵۹	۶۱/۵	-	-
		کارشناس ارشد	۸	۸/۳	-	-
		مدیر	۲۴	۲۵	-	-
		معاون	۳	۳/۱	-	-
		مدیرعامل	۲	۲/۱	-	-
سن	تجربه سرمایه‌گذاری	۲۰-۳۰ سال	۴۰	۴۱/۷	۳۹	۴۸/۷۵
		۳۱-۴۰ سال	۵۰	۵۲/۱	۲۹	۳۶/۲۵
		۴۱-۵۰ سال	۵	۵/۲	۹	۱۱/۲۵
		۵۱ سال و بالاتر	۱	۱	۳	۳/۷۵
متوسط تعداد تراکنش (خرید)	تجربه سرمایه‌گذاری	۱-۵ سال	۳۶	۳۷/۵	۶۴	۸۰
		۶-۱۰ سال	۴۰	۴۱/۷	۸	۱۰
		۱۱-۱۵ سال	۱۶	۱۶/۷	۴	۵
		۱۵ سال و بالاتر	۴	۴/۲	۴	۵
متوسط تعداد تراکنش (خرید)	تجربه سرمایه‌گذاری	کمتر از ۵۰	۵۲	۵۴/۲	۶۲	۷۷/۵
		۵۱-۱۰۰	۱۶	۱۶/۷	۱۰	۱۲/۵

شرح	نام متغیر	ویژگی	افراد حرفه		افراد دانشگاه	
			فراوانی نسبی	فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی
متغیرهای کمی	و فروش (در سال	۱۵۰-۱۰۱	۱۴	۱۴/۶	۱	۱/۲۵
		۲۰۰-۱۵۱	۶	۶/۳	۳	۳/۷۵
		۲۰۱ و بالاتر	۸	۸/۳	۴	۵
	درصد سرمایه گذاری نقدینگی فردی	کمتر از ۲۰ درصد	۴۴	۴۵/۸	۵۳	۶۶/۲۵
		۴۰-۲۰ درصد	۱۶	۱۶/۷	۱۶	۲۰
		۶۰-۴۱ درصد	۱۸	۱۸/۸	۴	۵
		۸۰-۶۱ درصد	۱۲	۱۲/۵	۶	۷/۵
		۸۰ درصد و بالاتر	۶	۶/۳	۱	۱/۲۵
	میزان آشنایی با حسابرسی صورت های مالی	کاملاً نا آشنا	۰	۰	۰	۰
		نا آشنا	۲	۲	۴	۵
		تا حدی آشنا	۲۰	۲۰/۸	۲۱	۲۶/۲۵
		آشنا	۳۹	۴۰/۶	۳۲	۴۰
		کاملاً آشنا	۳۵	۳۶/۵	۲۳	۲۸/۷۵
	میزان آشنایی با استاندارد حسابرسی ۷۰۱	کاملاً نا آشنا	۶	۶/۲۵	۸	۱۰
		نا آشنا	۱۲	۱۲/۵۰	۱۵	۱۸/۷۵
		تا حدی آشنا	۲۲	۲۲/۹۱	۳۰	۳۷/۵۰
		آشنا	۳۶	۳۷/۵	۱۵	۱۸/۷۵
		کاملاً آشنا	۲۰	۲۰/۸۳	۱۲	۱۵

منبع: یافته های پژوهش

تحلیل واریانس دو عاملی مستقل با متغیر وابسته قضاوت ارزشیابی سرمایه گذاران

مفروضات تحلیل شامل وجود حداقل دو متغیر مستقل با حداقل دو سطح و یک متغیر وابسته است. همچنین، استقلال گروه ها، نرمال بودن توزیع متغیر وابسته در گروه ها، پارامتریک بودن نمرات متغیر وابسته و در نهایت همگنی واریانس در بین گروه ها رعایت شده است (مایرز^۱،

1. Mayers

۲۰۱۳). به منظور بررسی همگنی واریانس‌ها، از آزمون لون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. با توجه به فرض H_0 آزمون لون و معناداری آن، واریانس درون گروهی چهار گروه با یکدیگر برابر است.

جدول ۳. آزمون لون جهت بررسی همگنی واریانس در بین گروه‌ها

شرح	آماره F	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	معناداری
افراد حرفه	۲/۴۸۴	۳	۹۲	۰/۰۶۶
افراد دانشگاهی	۰/۸۹۵	۳	۷۶	۰/۴۴۸

منبع: یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی طرح عاملی

اطلاعات مربوط به میانگین و انحراف استاندارد در جدول ۴ ارائه شده است. ردیف‌ها، نمایانگر سطوح نوع گزارش حسابرس (گزارش با بند KAM و گزارش بدون بند KAM) و ستون‌ها، نمایانگر سطوح عملکرد معیار سود (تحقق سود تخمینی تحلیلگر و عدم تحقق سود تخمینی تحلیلگر) هستند. اطلاعات جدول نشان می‌دهد که، بین میانگین‌ها در شرایطی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به شرایطی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است (۳/۵۲۵ در مقابل ۳/۸۵۰ و ۳/۰۱۷ در مقابل ۳/۳۱۷) تفاوت وجود دارد. به طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین‌ها فارغ از آنکه سود تخمینی تحلیلگر محقق شود یا خیر، نشان می‌دهد زمانی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به زمانی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است، نمره قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران پایین‌تر است (۳/۲۷۱ در مقابل ۳/۵۸۳). بنابراین به نظر می‌رسد گزارش حسابرس دارای بند KAM عاملی تاثیرگذار در قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران باشد و تصمیم سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. همچنین، بین میانگین گزارش‌ها زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شده باشد با زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق نشده باشد (۳/۵۲۵ در مقابل ۳/۰۱۷ و ۳/۸۵۰ در مقابل ۳/۳۱۷) تفاوت چشمگیری وجود دارد. به طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین‌ها فارغ از نوع گزارش حسابرس (دارای بند KAM یا فاقد بند KAM)، نشان می‌دهد زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شود نسبت به زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق نشود، نمره قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران بالاتر است (۳/۶۸۸ در مقابل ۳/۱۶۷). بنابراین به نظر می‌رسد تحقق سود تخمینی تحلیلگر عاملی تاثیرگذار در قضاوت

ارزشیابی سرمایه‌گذاران باشد. بررسی دقیق تر این موارد، منوط به نتایج آزمون تحلیل واریانس است.

جدول ۴. آمار توصیفی متغیر وابسته قضاوت ارزشیابی (افراد حرفه)

نوع گزارش حسابرس		عملکرد معیار سود		ردیف‌ها
تحقق سود		عدم تحقق سود		
تخمینی تحلیلگر		تخمینی تحلیلگر		
گزارش حسابرس با بند KAM				
میانگین	۳/۵۲۵	۳/۰۱۷	۳/۲۷۱	
انحراف معیار	۰/۵۳۷	۰/۳۶۳	۰/۵۲۱	
تعداد	۲۴	۲۴	۴۸	
گزارش حسابرس بدون بند KAM				
میانگین	۳/۸۵۰	۳/۳۱۷	۳/۵۸۳	
انحراف معیار	۰/۵۹۹	۰/۵۶۵	۰/۶۳۶	
تعداد	۲۴	۲۴	۴۸	
ستون‌ها				
میانگین	۳/۶۸۸	۳/۱۶۷	۳/۴۲۷	
انحراف معیار	۰/۵۸۶	۰/۴۹۴	۰/۵۹۹	
تعداد	۴۸	۴۸	۹۶	

منبع: یافته‌های پژوهش

آزمون تحلیل واریانس

نتایج موجود در جدول ۵ نشان می‌دهد که عامل نوع گزارش حسابرس معنادار است. (آماره F: ۸/۵۳۲ سطح معناداری: ۰/۰۰۴) بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا کرد که فرضیه اول پژوهش رد نمی‌شود. به بیان دقیق‌تر، سرمایه‌گذاران در حالتی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی، قضاوت خود را پایین‌تر ارزیابی کرده‌اند (۳/۲۷۱ در مقابل ۳/۵۸۳). بنابراین به نظر می‌رسد گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی عاملی تاثیرگذار در قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران باشد. همانطور که در مبانی نظری گفته شد، درج مسائل عمده حسابرسی در متن گزارش حسابرس، منبع اطلاعاتی اضافی و معتبری برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی برای استفاده در فرآیند تصمیم‌گیری فراهم می‌کند. نتایج این فرضیه با یافته‌های کریستنسن و

همکاران (۲۰۱۴)، راپلی و همکاران (۲۰۲۱)، بکاف و همکاران (۲۰۲۲) همسو است و با یافته‌های مورونی و همکاران (۲۰۲۱)، کارور و ترینکل (۲۰۱۷)، گوتیرز و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی ندارد. همچنین نتایج نشان داد که اثر تعاملی میان دو متغیر نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود معنادار نیست (سطح معناداری: ۰/۹۰۷). این نتیجه با مشاهده نمودارهای خطی این دو عامل در نمودار شماره ۱ نیز قابل استنباط است. منحنی‌های موازی به معنی نبود اثر تعامل بین دو عامل می‌باشد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا کرد که فرضیه دوم پژوهش رد می‌شود. نتایج این فرضیه همسو با یافته‌های پژوهش کارور و ترینکل (۲۰۱۷) است.

جدول ۵. نتایج تحلیل واریانس بین گروهی متغیر وابسته قضاوت ارزشیابی (افراد حرفه)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
نوع گزارش حسابرس	۲/۳۴۴	۱	۸/۵۳۲	۰/۰۰۴
عملکرد معیار سود	۶/۵۱۰	۱	۲۳/۷۰۱	۰/۰۰۰
نوع گزارش حسابرس * عملکرد معیار سود	۰/۰۰۴	۱	۰/۰۱۴	۰/۹۰۷
خطا	۲۵/۲۷۲	۹۲	-	-

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱. اثر تعاملی نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود

آمار توصیفی طرح عاملی

اطلاعات جدول ۶ نشان می‌دهد که، بین میانگین‌ها در شرایطی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به شرایطی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است (۳/۶۳۰ در مقابل ۳/۵۷۰ و ۳/۲۱۰ در مقابل ۳/۰۶۰) تفاوت چندانی وجود ندارد. به طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین برای عامل نوع گزارش حسابرس، نشان می‌دهد زمانی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به زمانی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است، نمره قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران تغییر چندانی نمی‌کند (۳/۴۲۰ در مقابل ۳/۳۱۵). بنابراین به نظر می‌رسد عامل نوع گزارش حسابرس در قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران تأثیر گذار نیست. همچنین، بین میانگین گزارش‌ها زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شده باشد با زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق نشده باشد (۳/۶۳۰ در مقابل ۳/۲۱۰ و ۳/۵۷۰ در مقابل ۳/۰۶۰) تفاوت چشمگیری وجود دارد. به طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین‌ها فارغ از نوع گزارش حسابرس (دارای بند KAM یا فاقد بند KAM)، نشان می‌دهد زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شود نسبت به زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق نشود، نمره قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران بالاتر است (۳/۶۰۰ در مقابل ۳/۱۳۵). بنابراین به نظر می‌رسد تحقق سود تخمینی تحلیلگر عاملی تأثیر گذار در قضاوت ارزشیابی سرمایه‌گذاران باشد. بررسی دقیق تر این موارد، منوط به نتایج آزمون تحلیل واریانس است.

جدول ۶. آمار توصیفی متغیر وابسته قضاوت ارزشیابی (افراد دانشگاهی)

نوع گزارش حسابرس		عملکرد معیار سود		ردیف‌ها	
تحقق سود		عدم تحقق سود			
تخمینی تحلیلگر		تخمینی تحلیلگر			
گزارش حسابرس با بند KAM					
میانگین	۳/۶۳۰	۳/۲۱۰	۳/۴۲۰		
انحراف معیار	۰/۵۱۲	۰/۴۳۸	۰/۵۱۶		
تعداد	۲۰	۲۰	۴۰		
گزارش حسابرس بدون بند KAM					
میانگین	۳/۵۷۰	۳/۰۶۰	۳/۳۱۵		
انحراف معیار	۰/۵۷۴	۰/۴۵۰	۰/۵۷۱		
تعداد	۲۰	۲۰	۴۰		
ستون‌ها					
میانگین	۳/۶۰۰	۳/۱۳۵	۳/۳۶۸		
انحراف معیار	۰/۵۳۸	۰/۴۴۵	۰/۵۴۳		
تعداد	۴۰	۴۰	۸۰		

منبع: یافته‌های پژوهش

آزمون تحلیل واریانس

نتایج موجود در جدول ۷ نشان می‌دهد که عامل نوع گزارش حسابرِس معنادار نیست. (آماره F: ۰/۸۹۵، سطح معناداری: ۰/۳۴۷) بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا کرد که فرضیه اول پژوهش رد می‌شود. به بیان دقیق‌تر، سرمایه‌گذاران در حالتی که گزارش حسابرِس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به گزارش حسابرِس بدون بند مسئله عمده حسابرسی، تفاوت قابل ملاحظه‌ای در قضاوت ارزشیابی خود نداشته‌اند (۳/۴۲۰ در مقابل ۳/۳۱۵). همانطور که در مبانی نظری گفته شد، اطلاعات موجود در مسائل عمده حسابرسی ممکن است برای استفاده‌کنندگان کم‌تجربه صورت‌های مالی در دستیابی و ادغام در مدل تصمیم‌گیری‌شان دشوار باشد و در پردازش اطلاعات با مشکل مواجه شوند. به بیان دیگر، سرمایه‌گذاران کم‌تجربه و غیر حرفه‌ای نمی‌توانند پیامی که بخش مسائل عمده حسابرسی منتقل می‌کند، را درک کنند. نتایج مشاهده شده در این فرضیه، با یافته‌های کارور و ترینکل (۲۰۱۷)، بکاف و همکاران (۲۰۲۲) و گوتیرز و همکاران (۲۰۱۸) مطابقت دارد. همچنین نتایج نشان داد که اثر تعاملی میان دو متغیر نوع گزارش حسابرِس و عملکرد معیار سود معنادار نیست (سطح معناداری: ۰/۶۸۶). این نتیجه با مشاهده نمودارهای خطی این دو عامل در نمودار شماره ۲ نیز قابل استنباط است. منحنی‌های موازی به معنی نبود اثر تعامل بین دو عامل می‌باشد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا کرد که فرضیه دوم پژوهش رد می‌شود. نتایج این فرضیه همسو با یافته‌های پژوهش کارور و ترینکل (۲۰۱۷) است.

جدول ۷. نتایج تحلیل واریانس بین گروهی متغیر وابسته قضاوت ارزشیابی (افراد دانشگاهی)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
نوع گزارش حسابرِس	۰/۲۲۰	۱	۰/۸۹۵	۰/۳۴۷
عملکرد معیار سود	۴/۳۲۴	۱	۱۷/۵۴۷	۰/۰۰۰
نوع گزارش حسابرِس * عملکرد معیار سود	۰/۰۴۱	۱	۰/۱۶۴	۰/۶۸۶
خطا	۱۸/۷۳۰	۷۶	-	-

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۲. اثر تعاملی نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود

بحث و نتیجه‌گیری

حسابرسان علاوه بر افشای اظهارنظر حسابرسی استاندارد خود، اکنون ملزم به افشای مواردی هستند که مربوط به حساب‌ها یا افشاگری‌هایی است که برای صورت‌های مالی بااهمیت است و شامل «قضاوت‌های چالش برانگیز، ذهنی یا پیچیده حسابرسی» در گزارش حسابرس می‌شود. این افشاهای اضافی در ایالات متحده (هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت سهامی عام، ۲۰۱۷) به عنوان موضوعات اساسی حسابرسی و در سطح بین‌المللی به عنوان مسائل عمده حسابرسی (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی، ۲۰۱۶) شناخته می‌شوند. در ایران نیز در اقدامی هماهنگ با مراجع بین‌المللی، استاندارد حسابرسی شماره ۷۰۱ با عنوان «اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس مستقل» در سال ۱۴۰۰ تصویب شد و رعایت این استاندارد برای حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌هایی که دوره مالی آن‌ها از اول فروردین ۱۴۰۱ و پس از آن شروع می‌شود، لازم الاجرا است. انتظار می‌رود مسائل عمده حسابرسی، اطلاعات بیشتری را برای سرمایه‌گذاران فراهم کند، ارزش اطلاع‌رسانی گزارش‌های حسابرسی را افزایش دهد و به آن‌ها در درک بهتر شرایط واحد تجاری کمک کند. در واقع هدف از افشای مسائل عمده حسابرسی، ارائه اطلاعات ارزشمندی است که برای فرایندهای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار مفید است (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی، ۲۰۱۱ و ۲۰۱۳؛ شورای گزارشگری مالی، ۲۰۱۳؛ هیئت نظارت بر حسابداری شرکتهای

سهامی عام، ۲۰۱۶). بنابراین پژوهش حاضر به بررسی پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران می‌پردازد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که درج مسائل عمده در گزارش حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران حرفه‌ای تأثیرگذار و تمایل آن‌ها جهت سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. نتایج این پژوهش با یافته‌های کریستنسن و همکاران (۲۰۱۴)، راپلی و همکاران (۲۰۲۱)، بکاف و همکاران (۲۰۲۲) همسو است و با یافته‌های مورونی و همکاران (۲۰۲۱)، کارور و ترینکل (۲۰۱۷)، گوتیرز و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی ندارد. همچنین نتایج نشان داد که درج مسائل عمده در گزارش حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر ندارد، به این معنی که سرمایه‌گذاران کم‌تجربه و غیرحرفه‌ای نمی‌توانند پیامی که بخش مسائل عمده حسابرسی منتقل می‌کند، را درک کنند. نتایج مشاهده شده در این قسمت، با یافته‌های کارور و ترینکل (۲۰۱۷)، بکاف و همکاران (۲۰۲۲) و گوتیرز و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. تنها عامل موثر بر قضاوت ارزشیابی هر دو گروه (سرمایه‌گذاران حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای) عملکرد معیار سود است که نتایج این بخش یافته‌های اسکینر و اسلون (۲۰۰۲) را تایید می‌کند. در این پژوهش تعاملی بین عملکرد معیار سود و درج مسائل عمده حسابرسی یافت نشد؛ که این نتایج همسو با یافته‌های کارور و ترینکل (۲۰۱۷) است. به طور کلی نتایج نشان می‌دهد شکاف زیادی در درک افشای مسائل عمده بین گروه حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای وجود دارد. افشای مسائل عمده برای سرمایه‌گذاران حرفه‌ای دارای محتوای اطلاعاتی و در فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها موثر بوده و تمایل آن‌ها جهت سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. اما افشای مسائل عمده محتوای خاصی برای غیرحرفه‌ای‌ها نداشته و در فرایند تصمیم‌گیریشان اثرگذار نبوده است. با توجه به نتایج به دست آمده به نهادهای قانون‌گذار و حرفه حسابرسی پیشنهاد می‌شود بسترهای لازم برای سرمایه‌گذاران و عموم استفاده‌کنندگان پیرامون افشای این مسائل را از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های آگاهی‌بخشی فراهم نمایند؛ رهنمودها و دستورالعمل‌های لازم را منتشر نمایند، مطالعات و تجربیات موفق کشورهای پیشرفته در این زمینه را جهت استفاده عموم مردم به اشتراک بگذارند. محدودیت پژوهش به ماهیت تحقیقات آزمایشگاهی بر می‌گردد. امکان حضور تمامی آزمودنی‌ها در یک محیط به دلیل عدم وجود امکانات و هماهنگی میان آزمودنی‌ها و همچنین عدم وجود یک اسپانسر برای حمایت از پژوهش امکانپذیر نبوده است. لازم به ذکر است نتایج

این پژوهش به صنایع پیمانکاری و واسطه‌گری‌های مالی مانند بانک‌ها و شرکت‌های بیمه که در آن‌ها برگشت از فروش وجود ندارد، قابل تعمیم نیست.

در خصوص پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود از معیارهای غیرمالی برای ارزیابی تاثیر افشای مسائل عمده حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران استفاده شود از جمله ادراک سرمایه‌گذاران از اعتبارمدیریت و حاکمیت شرکتی. به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود اثرات موضوعات مختلف مسائل عمده حسابرسی (مانند مواردی که مربوط به معاملات با اشخاص وابسته، شناسایی درآمد یا برآوردهای مدیریت است) را بر قضاوت و رفتار سرمایه‌گذاران بررسی کنند. این امر می‌تواند بینش‌هایی در مورد اینکه کدام نوع از مسائل عمده حسابرسی در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران وزن بیشتری دارند، ارائه دهد. با توجه به اینکه تعداد مسائل عمده حسابرسی عنوان شده در گزارش‌های حساب‌برسان در نخستین سال اجرای استاندارد حسابرسی ۷۰۱ در ایران شامل یک مساله عمده تا پنج مساله عمده می‌باشد و حدود ۴۰٪ شرکت‌ها (از ۱۰۶ شرکت که دارای مسئله عمده بوده) در گزارش‌های حسابرسی خود بیش از یک مسئله عمده گزارش کرده‌اند، لذا این امر می‌تواند به طور قابل توجهی درک سرمایه‌گذاران از بار اطلاعاتی را تغییر دهد و بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تاثیر بگذارد. بنابراین، تحقیقات آتی می‌تواند بررسی کند که آیا هر مسئله عمده اضافی یک تاثیر افزودنی یا یک تاثیر مثبت اما کاهنده بر بار اطلاعات درک شده خواهد داشت؟. شایان ذکر است هدف اصلی افشای مسائل عمده حسابرسی بهبود کیفیت حسابرسی از طریق افزایش شفافیت و ارزش اطلاع‌رسانی گزارش حسابرسان در پاسخ به نیازهای سرمایه‌گذاران است، به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود تاثیر افشای مسائل عمده حسابرسی بر ادراک سرمایه‌گذاران از کیفیت حسابرسی را بررسی کنند. همچنین پژوهش‌های آتی می‌تواند فرصت‌ها و چالش‌هایی که افشای مسائل عمده حسابرسی ایجاد می‌نمایند از منظر حساب‌برسان و سرمایه‌گذاران به عنوان گروه مهمی از استفاده‌کنندگان مورد بررسی قرار دهند.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچگونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی رایت رعایت شده است.

منابع

- اسکندر، هدی و صافدل، عرفان. (۱۴۰۳). فرآیند افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس: نظریه داده‌بنیاد، پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۴ (۵۳): ۴۵-۷۴.
- سازمان حسابرسی. (۱۴۰۱). استاندارد حسابرسی ۷۰۱.
- قائم، محمدحسین؛ براز، ملیکا و شاهسون، منیره. (۱۴۰۳). بررسی محتوا و عوامل مؤثر بر افشای مسائل عمده حسابرسی: نخستین سال اجرای استاندارد ۷۰۱ حسابرسی در ایران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۳۱ (۱): ۱۵۴-۱۸۱.
- جعفری‌نسب کرمانی، ندا و ملانظری، مهناز. (۱۳۹۷). گزارش کنونی و جدید حسابرس: دیدگاه حسابرسان ایرانی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۸ (۲۸): ۹۵-۱۱۶.
- جعفری‌نسب کرمانی، ندا؛ رحمانی، علی و ملانظری، مهناز. (۱۳۹۸). چالش‌ها و فرصت‌های تغییر گزارش حسابرس در ایران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶ (۳): ۳۴۸-۳۷۰.
- لاری بی، کریستنسن (۱۹۹۱). روش‌شناسی آزمایشی، ترجمه: علی دلاور، تهران، انتشارات رشد.
- عباسپور ثانی، امیر، حاجی‌ها، زهره، حجازی، رضوان و نجفی مقدم، علی. (۱۴۰۱). واکاوی تأثیر افشای موارد کلیدی گزارش حسابرسی بر کاهش عدم موفقیت کسب و کار شرکت‌های بازار سرمایه، دانش حسابداری مالی، ۹ (۴): ۲۱۹-۲۵۰.
- ودیعی، محمدحسین و شکوهی‌زاده، محمود. (۱۳۹۱). بررسی معیارهای مالی مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار، دانش حسابداری، ۳ (۸): ۱۵۱-۱۷۱.

References

- Abbaspour Sani, A.; Hajiha, Z.; Hejazi. R. & Najafi Moghadam, A. (2023). Analyzing the Impact of Disclosure of Key Audit Report Items on Reducing the Business Success of Capital Market Companies, *Journal of Financial Accounting Knowledge*, 9(4), 219- 250. (In Persian)
- Akulinitsev, P; Goh, c; Pornupatham, S; Tan, H. & Vichitsarawong, T. (2022). The Effect of Nature of Critical Audit Matters and Outcome Indication on Investors' Decisions, Working Paper, Nanyang Technological University.
- Backof, A; G; Bowlin, K; & Goodson, B. M. (2022). The importance of clarification of auditors, responsibilities under the new audit reporting standards, *contemporary accounting research*, 18 (1): 10-23.
- Brazel, J.F, Jones, K.L, Thayer J. & Warne, R.C. (2015). Understanding investor perceptions of financial statement fraud and their use of red flags: Evidence from the field. *Review of Accounting Studies* 20 (4): 1373-1406.

- Beck, A. K, Fuller, R. M, Muriel, L. & Reid, C. D. (2013). Audit fees and investor perceptions of audit characteristics. *Behavioral Research in Accounting*, 25 (2): 71–95.
- Bartov, E, Givoly, D. & Hayn, C. (2002). The rewards for meeting or beating earnings expectations. *Journal of Accounting and Economics* 33 (2): 173–204.
- Bouwman, M, Frishkoff, P. & Frishkoff, P. (1987). How do financial analysts make decisions? A process model of the investment screening decision. *Accounting, Organizations and Society* 12 (January): 1-30.
- Carver, B, Muriel, L. & Trinkel, B. (2023). Does the Reporting of Critical Audit Matters Affect Nonprofessional Investors' Perceptions of Auditor Credibility, Information Overload, Audit Quality, and Investment Risk, *Behavioral Research In Accounting*, 35 (1): 21-44.
- Camacho-Miñano, M.d.M, Muñoz-Izquierdo, N, Pincus, M. & Wellmeyer, P. (2023). Are key audit matter disclosures useful in assessing the financial distress level of a client firm? *The British Accounting Review*, <https://doi.org/10.1016/j.bar.2023.101200>.
- Carrillo, HE. (2021). The Effects of Critical Audit Matter Recurrence and Reporting Treatment on Investors' Information Processing, Judgments, and Decisions, *PHD Thesis and Dissertations*, University of South Florida.
- Carver, B.T, & B.S, Trinkle. (2017). Nonprofessional Investors' Reactions to the PCAOB's Proposed Changes to the Standard Audit Report.
- Christensen, B. E; Glover, S. M. & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change non-professional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 33 (4): 71–93.
- Carcello, J. V. (2012). What do investors want from the standard audit report? *The CPA Journal* 82(1): 22–28.
- Doxey, M.M. (2014). The effects of auditor disclosures regarding management estimates on financial statement users' perceptions and investments. *Working Paper*, University of Alabama.
- Eskandar,H; & E, Safdel. (2024). Process of Disclosing Key Audit Matters in Audit Report: Grounded Theory, *Journal of Empirical Research In Accounting*, 14(53). (In Persian)
- Elliott, W. B; Fanning, K. & Peecher, M. E. (2020). Do investors value higher financial reporting quality, and can expanded audit reports unlock this value? *The Accounting Review*, 95 (2): 141–165.
- Elliott, W.B; Rennekamp, K.M. & White, B.J. (2015). Does the concrete language in disclosures increase willingness to invest? *Rev. Acc. Stud.* 20 (2), 839–865.
- Elliott, W.B; Hodge, F.D. & Jackson, K.E. (2008). The association between nonprofessional investors' information choices and their portfolio returns: The importance of investing experience. *Contemporary Accounting Research* 25 (2): 473-498.

- Elliott, W.B, Hodge, F.D. Kennedy, J.J. & Pronk, M. (2007). Are M.B.A. students a good proxy for nonprofessional investors? *The Accounting Review*. 82 (1): 139-168.
- Elliott, W. B. (2006). Are investors influenced by pro forma emphasis and reconciliations in earnings announcements? *The Accounting Review* 81 (1): 113-133.
- Fellnäs, V; Strömbäck, J; & Anell, A. (2015). Key Audit Matters. Master of Science in Business and Economics, *Lunds University*.
- Financial Reporting Council (FRC), (2013), International Standard on Auditing (UK and Ireland) 700: The Independent Auditor's Report on Financial Statements (Financial Reporting Council, London).
- Fredrickson, J.R. & J.S. Miller. (2004). The effects of pro forma earnings disclosures on analysts' and nonprofessional investors' equity valuation judgments. *The Accounting Review* 79 (3): 667-686.
- Ghaemi, Mh, Baraz, M. & Shabsavand, M. (2024). Examining the Content and Factors Affecting the Disclosure of Key Audit Matters: The First Year of Implementation of the 701 Audit Standard in Iran. *Accounting and Auditing Review*, 31(1), 154- 181. (In Persian)
- Goh, C. (2024). Analysts' Earnings per Share Forecasts: The Effects of Forecast Uncertainty and Forecast Precision on Investor Judgements. *A Journal of Accounting, Finance and Business Studies*, 60(1): 172-204.
- Gutierrez, E, Minutti-Meza, M.Tatum, K.W, & Vulcheva, M. (2018). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies* 23: 1543-87.
- Gray, G. L; Turner, J. L; Coram, P. J. & Mock, T. J. (2011). Perceptions and misperceptions regarding the unqualified auditor's report by financial statement preparers, users, and auditors. *Accounting Horizons* 25(4): 659-684.
- Hosseinianakani, S. M. (2020). Audit regulation and auditor disclosures. Essays on the consequences of ISA 701. *Dissertation, Gothenburg University*.
- Hodge, F. & M. Pronk. (2006). the impact of expertise and investment familiarity on investors' use of online financial information. *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 21 (3): 267-292.
- Hodge, F.D, Kennedy, J.J. & Maines, L.A. (2004). Does search-facilitating technology improve the transparency of financial reporting? *The Accounting Review* 79 (3): 687-703.
- Hodge, F. (2001). Hyperlinking unaudited information to audited financial statements: Effects on investor judgments. *The Accounting Review* 74 (4): 675-691.
- Iranian audit organization. (2021). Auditing Standard No. 701. (In Persian)
- IAASB (2015), "International Standard on Auditing (ISA) 701, communicating key audit matters in the independent auditor's report", *International Federation of Accountants New York, NY*.

- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), (2013), Reporting on Audited Financial Statements: Proposed New and Revised International Standards on Auditing (ISAs) (Exposure Draft) (*International Federation of Accountants, New York, NY*).
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), (2011), Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change (Consultation Paper) (*International Federation of Accountants, New York, NY*).
- Jafari Nasab Kermani, N; Rahmani, A. & Molanazari, M; (2019). Challenges and Opportunities of Changing the Auditor Report in Iran. *Journal of Accounting and Auditing Review*, 26(3), 348-370. (In Persian)
- Jafari Nasab Kermani, N. & M, Molanazari. (2018). The Current and New Audit Report: Viewpoints of Iranian Auditors. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 14(53): 95-116. (In Persian)
- Kong, D; Ji, M; & Liu, S. (2022). Does the mandatory disclosure of audit information affect analysts' information acquisition? *International Review of Financial Analysis*, 83, 102281.
- Köhler, A; Ratzinger-Sakel, N. & Theis, J. (2020). The impact of key audit matters on the auditors reports communicative value: experimental evidence from investment professionals and non-professional investors, *Accounting in Europe*. 17, 105–128.
- Kelton, A. S; & Montague. N. R. (2018). The unintended consequences of uncertainty disclosures made by auditors and managers on nonprofessional investor judgments. *Accounting, Organizations & Society*, 65: 44–55.
- Kachelmeier, S. J; Schmidt, J. J. & Valentine, K. (2017). The disclaimer effect of disclosing critical audit matters in the auditor's report. *Working Paper*, University of Texas at Austin.
- Li, H; Hay, D. & Lau, D. (2019). Assessing the impact of the new auditor's report. *Pacific Accounting Review*. 31(1):110–132.
- Libby, R. (1979). Bankers' and auditors' perceptions of the message communicated by the audit report. *Journal of Accounting Research* 17 (1): 99–122.
- Ma, J; (2021). The Effects of Critical Audit Matter and Audit Materiality Disclosures on Investors' Risk Perceptions, *PhD Thesis and Dissertations*, The University of Adelaide.
- Moroney, R; Phang, S.-Y. & Xiao, X. (2020). When do investors value key audit matters? *European Accounting Review*. 30, 63–82.
- Mayers, A. (2013). *Introduction to Statistics and SPSS in Psychology*. Bournemouth University.
- Mock, T. J; Bédard, J. Coram, P. J. Davis, S. M. Espahbodi, R. & Warne, R. C. (2013). The audit reporting model: current research synthesis and implications. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 32: 323 – 351.

- Matsumoto, D. A. (2002). Management's incentives to avoid negative earnings surprises. *The Accounting Review* 77 (3): 483–514.
- Maines, L.A. & L.S. McDaniel. (2000). Effects of comprehensive-income characteristics on nonprofessional investors' judgments: the role of financial-statement presentation format. *The Accounting Review* 75 (2): 179-207.
- Public Company Accounting Oversight Board. (PCAOB). (2017). The auditor's report on an audit of financial statements when the auditor expresses an unqualified opinion.
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2016a). PCAOB Release No. 2016-003: Proposed Auditing Standards – The Auditor's Report on an Audit of Financial Statements When the Auditor Expresses an Unqualified Opinion and Related Amendments to PCAOB Standards. *Washington D.C.*: PCAOB.
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2011a). PCAOB Release No. 2011-003: Concept Release on Possible Revisions to PCAOB Standards Related to Reports on Audited Financial Statements. *Washington D.C.*: PCAOB.
- Pompitakpan, C. (2004). The persuasiveness of source credibility: A critical review of five decades of evidence. *Journal of Applied Social Psychology* 34 (3): 243-281.
- Ozlanski, M.E. (2019), "Bright lines vs. blurred lines: When do critical audit matters influence investors' perceptions of management's reporting credibility?" *Advances in Accounting*. 45, p. 100416.
- Rapley, Eric T, Robertson, Jesse C, & Jason L. Smith. (2021). The effects of disclosing critical audit matters and auditor tenure on nonprofessional investors' judgments, *Journal of Accounting and Public Policy*, 40 (5), 106847.
- Rose, J; (2017). Manipulation and attention checks in behavioral accounting research. T. Libby, and L. Thorne eds; *The Routledge Companion to Behavioural Accounting Research* (Routledge, New York, NY), 125–133.
- Sun, Y; Gao, Y. & Jin, J. (2023). Auditors' interpretation of risk and the quality of analysts' earnings forecasts: Evidence from textual analysis of key audit matters, *Wiley*, 28, 125- 141.
- Spaargaren, E; Sikalidis, A; Georgakopoulos, G. & Grose, C.(2022). The Influence of Critical Audit Matters in the US on the Informativeness of Investors. *Scientific Annals of Economics and Business*, 69(2), 217-251.
- Sirois, L.P, Bedard, J. & Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: evidence from an eye-tracking study, *Accounting Horizons*, 32 (2): 62-141.
- Skinner, D. J; & R. G. Sloan. (2002). Earnings surprises, growth expectations, and stock returns or don't let an earnings torpedo sink your portfolio. *Review of Accounting Studies* 7 (2/3): 289–312.

- Turner J. L; Mock, T. J; Coram, P. J. & Gray, G. L. (2010). Improving transparency and relevance of auditor communications with financial statement users. *Current Issues in Auditing* 4(1).
- The Association of Chartered Certified Accountants. (2013). Comments to the IAASB Re: The exposure draft reporting on audited financial statements: Proposed new and revised International Standards on Auditing (ISAs), issued by the International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). Available at: <http://www.ifac.org>.
- Venturini, L, Bianchi, M. & Machado, V. (2022). The informational content of key audit matters and financial analysts' forecasts, *Revista Contabilidade and Finanças*, 33(89): 281-299.
- Vadiei, Mh. & M, Shokouhi Zadeh. (2012). Effective Criteria on Investor's Decision Making in Tehran Stock Exchange, *Journal of Accounting Knowledge*, 3(8):151-171(In Persian).
- Wee Goh, B; Lee, J; Li, D. & Wang, M. (2024). Informativeness of Key Audit Matters: Evidence from China. *A Journal of Practice & Theory*, 43 (3): 139–164 .
- Zhang, Z. & Q, Luo. (2024). Retail investor attention and analyst earnings forecasts: Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 83: 1-19.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی